

**TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA NASREDDİN HOCA VE
FIKRALARI***

**NASREDDİN HODJA AND HIS ANECDOTES IN TURKISH
TEXTBOOKS**

*Mustafa ULUTAŞ**
Mehmet KARA****

Özet:

Türk kültürünü yansıtan en önemli şahsiyet ve eserlerden biri de Nasreddin Hoca ve fıkralarıdır. Nasreddin Hoca ve fıkraları, Türk dünyasının hemen her yerinde herkes tarafından bilinir, sevilir ve anlatılır. Türk dünyasının ortak karakterlerinden ve ürünlerindedir. Fıkra karakteri olarak toplumdaki aksaklıkları, yanlışlıkları, eylem veya söylemlerdeki çarpıklıkları örtülü olarak incitmeden nükteli olarak bize yansıtır. Hocanın fıkralarında; edebiyat, sanat, resim ve halk inanışları gibi birçok dalların izlerine rastlamak mümkündür. Gencinden yaşlısına kadar toplumun her kesimi tarafından çok sevilen Nasreddin Hoca ve fıkraları Türkçe ders kitaplarında ders işleme sürecinde, metin ve tarihî şahsiyet olarak Millî Kültür, Okuma Kültürü, Değerlerimiz temalarında çok kullanılır. Bu çalışmada 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarında Nasreddin Hoca ve fıkralarına yer verilme sıklığını; kitaplara hangi fıkraların seçildiğini; fıkraların öğrencilerin seviyelerine uygun olup olmadıklarını; yapılan çalışmalarda değinilen tartışmalı fıkraların ders kitaplarında bulunma durumlarını; Nasreddin Hoca fıkralarının ders kitaplarında hangi amaçlarla kullanıldığını tespit etmek amaçlanmıştır. Nasreddin Hoca ve fıkralarından kitaplarda yararlanma durumları belirlenerek bu tür kullanımların kültür ve değer aktarımında ne ölçüde etkili olabileceği yorumlanmış, Türkçe ders kitabı hazırlayanlara birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Ders Kitapları, Nasreddin Hoca Fıkraları, Kültür ve Değer Aktarımı.

Abstract:

One of the most important personalities and works reflecting Turkish culture is Nasreddin Hodja and his anecdotes. Nasreddin Hodja and his anecdotes are known, liked and taught by almost everybody in the world of Turks. He is and his anecdotes are the common characters and products of the world of Turks. As an

* Bu çalışma, 30 Eylül - 2 Ekim 2016 tarihinde Eskişehir’de gerçekleştirilen “*Uluslararası Nasreddin Hoca Sempozyumu*”nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü – Uşak, mustafaulutas@gmail.com

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü – Ankara, mehmeta@gazi.edu.tr

anecdote character, he wisely reflects the disruptions, mistakes in the society, the distortions in the actions or discourses, unhindered. In Hodja's anecdotes it is possible to see the traces of many branches as literature, art, painting and folk beliefs. Much loved by every segment of society from young to old the Nasreddin Hodja anecdotes are used in Turkish textbooks, as text and historical personality in National Culture, Reading Culture, Values themes. This study aims to identify the frequency of the placement of Nasreddin Hodja and his anecdotes in class 1-8 Turkish textbooks; which anecdotes are chosen for textbooks; if anecdotes are selected according to the level of the students or not; the cases of inclusion in textbooks of controversial anecdotes mentioned in studies; for what purposes Nasreddin Hodja's anecdotes are used in textbooks. The using cases of Nasreddin Hodja and his anecdotes in books were determined, and the extent to which such uses could be effective in culture and value transfer was interpreted. Also a number of suggestions were made to Turkish textbooks writers.

Key words: Turkish Textbooks, Nasreddin Hodja Anecdotes, Culture and Value Transferring.

GİRİŞ

Sözlü edebî ürünlerden biri olan fıkra, bir konu üzerinde konuşulurken dinleyicilerin dağılan dikkatlerini toplama, öne sürülen düşünceyi destekleme amacıyla gündelik hayatta çokça başvurulan kaynaklardandır. Fıkralar dinleyicilerin zihinlerini dinlendirirken onları, ele alınan konu ile ilgili daha yoğun düşünmeye sevk eder. Bu türün örneklerini sunan Nasreddin Hoca fıkraları, güldürürken düşündüren ve çoğunlukla bir ileti taşıyan özelliğiyle oldukça önemli bir yere sahiptir (Çağlayan, 2012, s. 42-43).

Nasreddin Hoca ve fıkraları, Türk dünyasının ortak karakterlerinden ve ürünlerindedir. Türk dünyasının hemen her yerinde herkes tarafından bilinir, sevilir ve anlatılır. Fıkra karakteri olarak toplumdaki aksaklıkları, yanlışlıkları, eylem veya söylemlerdeki çarpıklıkları örtülü olarak incitmeden nükteli olarak bize yansıtır. Hocanın fıkralarında; konu edinilen dönemin maddi kültür unsurlarından şahıslara, mesleklere, hayvanlara, eşyalara, çeşitli yapılara, yiyecek ve içeceklere, değerlere; edebiyat, sanat, resim ve halk inanışları gibi birçok dalların izlerine rastlamak mümkündür (Şanlı, 2009, s. 264-266).

Tör (1986), Nasreddin Hoca fıkralarının öne çıkan özelliklerini şu şekilde ifade etmektedir:

- a. Nasreddin Hoca'nın fıkraları iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi gülünç olan dış kısım; ikincisi ise fikranın gerçek amacını yansıtan ders verici, düşündürücü içeriktir.
- b. Fıkraların neredeyse tamamında nükte ve beklenmedik bir sonuçla karşılaşma vardır.

c. İnsanın gönlüne ve mizah duygusuna seslenen fıkraların; her insanın kendi idrakine göre bir çıkarımda bulunması ile herkesin aynı şekilde anlayabileceği bir anlamının olması gibi bir özelliği bulunmaktadır.

d. Nasreddin Hoca fıkraları yumuşak ve kırıcı olmaktan kaçınan ölçülü özelliğiyle benzerlerinden ayrı, üstün ve örnek alınma özelliği taşıyan fıkralardır (aktaran Dedebağı, 2007, s. 103).

Kurgan (1968), Nasreddin Hoca fıkralarını hocanın kişisel yaşamı ile ilgili fıkralar ve toplumsal yaşamı ile ilgili fıkralar olmak üzere iki başlıkta ele almaktadır. Nasreddin Hoca'nın kişisel yaşamı ile ilgili fıkraları: bencillik, filozofluk taslama-bilgiçlikle alay, büyük yitikler karşısında küçük avunmalara sığınmak çaresizliği, yoksulluğun insana ölüm-dirim kumarı oynatabilmesi, gençliğe-güzelliğe düşkünlük, yoksulluk yüzünden piyangoya bel bağlayışla alay, kendi kendisi ile eğlenme konuları altında incelemektedir. Toplumsal yaşamı ile ilgili fıkraları ise: toplumun gerçek değeri yerine kılığa-şekle önem verilmesi ile alay, kendi işi ile alay, hukuk-adalet ilke ve kavramlarının kaypaklığı ile alay, toplumun değer anlayışı-lüks düşkünlüğü ile alay, ticaret-alışveriş kurallarıyla alay, din kurallarının dünya ile ilgili gerçekleri unutturmaması gerektiği, bir iyiliğin-bir yardımın karşılığını isterken insafli olunması gerektiği, güç durumlardan kurtulmak için mantık kurallarını çiğneme, deneysel bilimlerin önemi, medresenin gerçeği akla en uzak yolda arayan "kıstasçı" anlayışıyla alay-sofizm-safsata ve mugalata ile alay, aile geçimsizliğini belirten fıkralar, kaynana geçimsizliği, medeni cesaret-haksızlığa isyan, iltimasla alay, Türk dili ile ilgili fıkralar, toplumdaki zulüm-rüşvet ve halkı ezen "bey" korkusu, kimsenin işine karışmamak-kendi işine de kimseyi karıştırmamak başlıkları altında incelemektedir (s. 488-493).

Nasreddin Hoca, Türk mizahını, Türk eleştirel düşünce sistemini ve Türk kültürünü geçmişten günümüze taşıyan zirve şahsiyetlerdendir (Özdemir, 2010, s. 28). Nasreddin Hoca fıkraları, güldürme ve güldürürken düşündürme özelliklerinin dışında Türk dilinin söz varlığına da kaynaklık etmektedir. Nasreddin Hoca'ya atfedilen birçok fıkra iyice kısalarak deyimleşmiştir. Öyle ki herkes tarafından bilinen ya da bilindiği düşünülen Nasreddin Hoca fıkralarının tamamının anlatılması yerine iletilsinin ifade edildiği durumlar ortaya çıkmıştır. Bilhassa birbirlerini tanıyan insanların Nasreddin Hoca gibi herkesin bildiği bir şahsiyetin fıkralarını tamamıyla anlatmadığı, ilgili fıkrayı sadece bir iki kelimeyle hatırlattığı görülmektedir (Türkmen, 2008, s. 154). Konuyla ilgili olarak yaptığı çalışmada Türkmen (2008, s. 153-159), Nasreddin Hoca'nın deyimleşmiş ya da atasözü olarak kullanılan 38 fıkrasını tespit ettiğini ifade etmektedir. Nasreddin Hoca'nın Türk söz varlığına katkısının ele alındığı örneklerin ve daha birçok fıkrasının insanları eğlendirirken eğiten bir tarafının olduğu göze çarpmaktadır. Hocanın hayatı, kişiliği ve fıkralarının işlendiği çalışmaların (Göçmen, 1996; Sivri, 1998; Tokmakçioğlu, 2004) yanında fıkralarının eğitim ve kültürel

değerler ile ilişkisini inceleyen çalışmalar (Batur, Sır ve Bek, 2012; Dedebağı, 2007; Kurgan, 1968; Şanlı, 2009; Tör, 1986'den aktaran Tekşan, 2012) da yapıldığı, bu çalışmaların hocanın fıkralarından hareketle onun eğitici yönlerini ortaya koyduğu görülmektedir. Nasreddin Hoca fıkraları, eğitim ve kültüre ait unsurları bünyesinde barındırma özelliği bakımından çocukların eğitiminde ve bilhassa Türkçe derslerinde önemli malzemelerden biridir.

Nasreddin Hoca fıkralarına değer, norm ve sosyal kontrol unsurlarının aktarımı ve Türkçe öğretimi açılarından bakıldığı zaman, bunların okullarımızda bol bol kullanılabilir ürünler olduğu görülür. Özellikle Türkçe derslerinde Nasreddin Hoca fıkraları, düzenlenmiş nitelikli metinler olarak kullanılabilir. Başta kültür ve değer aktarımı olmak üzere konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi, kelime hazinesinin zenginleştirilmesi, diyalog oluşturma, örnekleme ve kıyaslama gibi anlatımın temeli olan unsurların kazandırılmasında bu ürünleri ders kitaplarında ve dolayısıyla sınıf içinde kullanmak mümkündür (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009, s. 49-50).

Nasreddin Hoca, fıkralarda verdiği eğitici mesajlarla insanlık sevgisi, esneklik, zekâ gibi özellikleri bünyesinde barındıran bir kişilik olarak başlı başına bir eğitim değeri ortaya koymaktadır. Nasreddin Hoca'yı tüm yönleriyle çocuklarımıza tanıtmak günümüzde çocukları yetiştirme yollarından biri olan en iyi örnekleri gösterip benimsetmek için önem arz etmektedir (Tör, 1990, s. 359-360'tan aktaran Tekşan, 2012).

Sakaoğlu ve Alptekin (2009, s. 49), Nasreddin Hoca fıkralarının kültür aktarımı ve değer kazandırma yönleriyle eğitimin tüm kademelerinde öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak kullanılabilir metinler olduğunu ifade etmekte ve Nasreddin Hoca fıkralarının eğitim mesajları dikkate alındığında *“hayata ve geleceğe ümitle bakma, özeleştiri yapabilme, herkese karşı hoşgörülü davranma, bir işe başlarken ve işi yaparken tedbirli olma, kötü alışkanlıklardan uzak durma, insanların dış görünüşüne önem vermeme, aile kurma ve bunu yaşatma”* konularını barındırdığını dile getirmektedirler. Konuyla ilgili olarak Tekşan (2012) da Nasreddin Hoca fıkralarının Türkçe dersinin temel beceri alanlarına hizmet edecek değerli bir hazine olduğunu ifade etmektedir. Atasözü, deyimler, kelime oyunları ve söz sanatlarıyla Türkçenin güzelliklerini yansıtan bu fıkraların sınıflarda okuma-dinleme, konuşma-yazma ve dil bilgisi çalışmalarında kullanılmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Nasreddin Hoca fıkralarının Türk diline, kültürüne ve eğitim süreçlerine katkısı ele alınırken dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan biri, seçilecek fıkraların gerçekten hocaya ait olup olmama durumunun irdelenmesi hususudur. Zira hangi fıkraların Nasreddin Hoca'ya ait olduğu ve hangilerinin olmadığı hâlen tartışmalı bir konu olarak dikkat çekmektedir (Kurgan, 1968; Sakaoğlu ve Alptekin, 2009). Nasreddin Hoca

fıkralarının tek kişi olarak kendisine değil de Türk halkının tamamına mal edilmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, tek bir insanın hayatına bu kadar değişik olayın giremeyeceği hususu da açıklanabilmektedir (Kurgan, 1968). Türk halkı, Nasreddin Hoca'nın ölümünden sonra da gündelik yaşamlarında başlarından geçen mizahi olayları ona atfetmiştir. Günümüzde çok sayıda fıkranın Nasreddin Hoca'ya atfedilmesinin ortaya çıkarılabileceği olumsuzlukları ortadan kaldırmak adına ona ait olabilecek ya da ait olamayacak fıkraların belirlenmesinde birtakım ölçütlerin dikkate alınması gerekmektedir. Kurgan (1968, s. 495-496), Nasreddin Hoca fıkralarını ayırt etmekte yararlı olabilecek ölçütleri şu şekilde sıralamaktadır:

- a. Sarhoşluk ve içkiden bahsedilen, Nasreddin Hoca'nın içki meclisinde gösterildiği fıkra hocaya ait değildir.
- b. Nasreddin Hoca'nın zengin, mal mülk, cariyeye ve köle sahibi gösterildiği; misafirlerine altın tabaklarla yemek ikram ettiği fıkralar ona ait olamaz.
- c. Nasreddin Hoca'nın bir sıkıntıdan kurtulmak için kendini aptal yerine koymak dışında ahmak ve sersem gösterildiği fıkralar ona ait değildir, muhtemelen yabancı kaynaklıdır.
- d. Çapkınlık, iffetsizlik ya da eşlerden birinin aldatmasının yer aldığı fıkra Nasreddin Hoca'ya ait olamaz.
- e. Nasreddin Hoca'nın cimri gösterildiği bir fıkra hocaya ait olamaz, çünkü hoca fıkralarında cimriliği taşlar.
- f. Nasreddin Hoca'nın mutasavvıf olarak tanıtıldığı fıkralar, ona ait değildir.
- g. Nasreddin Hoca'nın bir beyin emrinde olduğunu gösteren, dalkavukluk içeren fıkralar hocaya ait olamaz.
- h. Nasreddin Hoca'nın mevki sahibi olduğu, istediğini zorla yaptıran bir kişilik olarak tanıtıldığı fıkra hocaya ait olamaz.
- ı. Nasreddin Hoca'nın genç, kuvvetli ve çevik bir delikanlı olarak tanıtıldığı fıkra ona ait olamaz.
- i. Uzun olan ve anlatılması veya okunması çok zaman alan fıkralar Nasreddin Hoca kaynaklı olamaz.

Nasreddin Hoca ile ilgili çalışmalara bakıldığında, hocanın hayatı ve kişiliğine ağırlık verildiği; ayrıca hocanın ve fıkralarının ilköğretim öğrencileri tarafından nasıl algılandığını tespit etmeyi amaçlayan ve yine hocanın fıkralarından Türkçe derslerinde nasıl yararlanılabileceğini araştıran çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Bulut ve Kuşdemir, 2013; Duran, 2012; Temizkan, 2011). Buna karşılık Nasreddin Hoca'nın genelde ders kitapları özelde ise Türkçe ders kitaplarında nasıl ele alındığı ve bu kitaplarda hangi fıkralara ne şekilde yer verildiğini araştırma amacı taşıyan çalışmaların yapılmadığı göze çarpmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarında Nasreddin Hoca ve fıkralarına yer verilme sıklığı; kitaplara hangi fıkraların seçildiğini; fıkraların öğrencilerin seviyelerine uygun olup olmadıklarını; yapılan çalışmalarda değinilen tartışmalı fıkraların ders kitaplarında bulunma durumlarını; Nasreddin Hoca fıkralarının ders kitaplarında hangi amaçlarla kullanıldığını tespit etmek ve bu fıkraların kültür ve değer aktarımında ne ölçüde etkili olabileceğini yorumlayarak Türkçe ders kitabı hazırlayanlara da katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Araştırma, Nasreddin Hoca ve fıkralarının Türkçe ders kitaplarında ele alınmış şeklini belirleyerek onun öğrencilere nasıl tanıtıldığını, Nasreddin Hoca üzerinden kültür ve değer aktarımının nasıl işlendiğini belirlemek; yapılan tespitlerden hareketle bundan sonra yazılacak Türkçe ders kitapları için yazarlara birtakım öneriler sunmak bakımından önemli görülmektedir.

1. YÖNTEM

Araştırma, tarama modelinde olup betimsel bir çalışmadır. Çalışmada, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanmış ve bir kısmı hâlen okutulmakta olan 2014-2015 ile 2015-2016 eğitim-öğretim yıllarına ait toplam 26 takım (ders ve çalışma kitabı ile 1. sınıf okuma yazma öğreniyorum) 1-8. sınıf Türkçe kitabı taranmıştır. Kitaplarda Nasreddin Hoca ve fıkralarının yer aldığı tüm metinler dikkate alınmıştır. Metinler; türü, içeriği ve kullanılma amaçları dikkate alınarak incelenmiştir.

2. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde Nasreddin Hoca fıkralarının Türkçe kitaplarında kullanılma durumlarına yönelik bulgular ve bunların yorumlarına yer verilmiştir. 1. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan metinler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: 1. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
1. Sınıf	Okuma Yazma Öğreniyorum	Değerlerimiz	Parayı Veren Düdüğü Çalar	Harf Eğitim Yayıncılığı	2014-
1. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Nasrettin Hoca Şenlikleri	MEB	2014-
1. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Zaten İncektim	MEB	2014-
1. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Kuyuya Düşen Ay	MEB	2014-
1. Sınıf	Okuma Yazma Öğreniyorum 2. Kitap	Değerlerimiz	Nasrettin Hoca'nın Köyünde	YILDIRIM	2011-2016

1. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarına bakıldığında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2014-2016 yılları arasında üç farklı yayınevine ait kitabın paylaşıldığı ve bu yayınevlerinin tamamının Nasreddin Hoca'ya yer verdiği görülmektedir. Nasreddin Hoca ve fıkralarının ders, çalışma ve okuma yazma öğreniyorum kitaplarının “Değerlerimiz” temasında işlendiği belirlenmiştir. Nasreddin Hoca ve fıkralarının okuma ve dinleme metni olarak kullanılmalılarının yanında çalışma kitaplarındaki farklı etkinliklere de kaynaklık ettiği görülmektedir. “Nasreddin Hoca Şenlikleri” ve “Nasreddin Hoca'nın Köyünde” adlı metinlerin hocayı tanıtıcı metinler olduğu, “Nasreddin Hoca'nın Köyünde” metninin içerisinde ayrıca “Zaten İncektim” fıkrasına yer verildiği görülmektedir. Diğer metinler ise fıkra türünün özelliklerini yansıtmaktadır. Metinlerin türü ve hangi amaçlarla kullanıldığı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: 1. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	Parayı Veren Dödüğü Çalar	-	-	Fıkra	-	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca'nın Köyünde	-	-	Bilgilendirici metin	-	Ana metne bağlı etkinlikler
	-	-	Zaten İncektim	Fıkra	-	Metin tamamlama etkinliği
Okuma Metni	Nasrettin Hoca Şenlikleri	-	-	Bilgilendirici metin	-	Ana metne bağlı etkinlikler
	-	-	Kuyuya Düşen Ay	Fıkra	-	Tema sonu değerlendirme etkinliği

Tablo 2’ye bakıldığında Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerden ikisinin bilgilendirici metin olduğu anlaşılmaktadır. Henüz 1. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin Nasreddin Hoca’yı, fıkralarının yanında bilgi verici metinler yoluyla da öğrenmeleri önemli görülmektedir. Bilgi verici metinler incelendiğinde, okuma becerisi kazanma sürecinin başında olan öğrenciler için oldukça yalın bir anlatımın tercih edildiği bunun yanında hocayla ilgili olacak *kültür*, *gülmece*, *kazan* gibi sözcüklerin anlatımda tercih edildiği belirlenmiştir. “Zaten İncektim” ve “Kuyuya Düşen Ay” gibi anlaşılması kolay ve bu yaş grubundaki öğrencileri eğlendirebilecek fıkraların seçilmiş olması, kitaplardaki metinlerin öğrencilerin seviyelerine uygun olduğunu düşündürmektedir.

“Zaten İnecektim” adlı fıkrada hocanın eşekten düşmesi ile ilgili bir olay anlatılmaktadır. Fıkroda vasıta olarak kullanılan eşek, günümüzde bilhassa şehirlerde yaşayan öğrencilere Türk kültürüne ilişkin bir örnek sunmaktadır. “Kuyuya Düşen Ay” fıkrası da yine dönemin yaşam tarzına dair unsurlar barındırması yönüyle kültür aktarımına katkıda bulunmaktadır. Burada hocanın kuyudan su çekmesi hadisesi, onun yaşadığı dönemde içme suyunun nasıl tedarik edildiğine bir örnektir. Bununla birlikte bu fıkranın Nasreddin Hoca’ya ait olması, tartışmalı bir konudur. Nasreddin Hoca fıkralarının ayırt edilmesi için öne sürülen ölçütlere çalışmanın giriş bölümünde değinilmişti. Yine bu konuyla ilgili olarak Sakaoğlu ve Alptekin (2009), eserlerinde Nasreddin Hoca’ya ait olduğunu düşündükleri fıkralar ile mantık açısından hocaya uymayan fıkraları listelemişlerdir. Araştırmacılara göre “Kuyuya Düşen Ay” fıkrası mantık açısından Nasreddin Hoca’ya uymamaktadır. Kurgan (1968)’in da “*hocanın sersem bir karakter olamayacağı*” görüşü göz önünde bulundurulduğunda, bu fıkranın ders kitaplarına alınması noktasında tekrar düşünülmesi gerektiğini söylemek mümkün görünmektedir.

2. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan Nasreddin Hoca ile ilgili metinler Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3: 2. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
2. Sınıf	Çalışma Kitabı 2. Kitap	Değerlerimiz	Anadolu’nun Gülen Yüzü	DOKU	2014-2019
2. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Düdük	DOKU	2014-2019
2. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Huysuz Eşek	DOKU	2014-2019
2. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Göle Maya Çalmak	MEB	2014-
2. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Dünyanın En Akıllı Adamı	GİZEM	2011-2016

2. Sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarına bakıldığında Nasreddin Hoca ve fıkralarının yine “Değerlerimiz” temasında ele alındığı ve yayınevlerinin tamamının Nasreddin Hoca’ya yer verdiği görülmektedir. Bu seviyede Nasreddin Hoca ile ilgili metinler ve fıkraların çoğunlukla çalışma kitaplarında ve dinleme metni olarak yer aldığı göze çarpmaktadır. Bu metinlerden dinleme-anlama etkinliklerinde yararlanıldığı belirlenmiştir. Metinlerin hangi türde oldukları ve hangi amaçlarla kullanıldığı Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: 2. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	-	-	Anadolu'nun Gülen Yüzü	Bilgilendirici metin	-	Metni anlama, yazma ve görsel çizme etkinlikleri
	-	-	Düdük	Fıkra	-	Görsel çizme etkinliği
	-	-	Dünyanın En Akıllı Adamı	Fıkra	-	Metni anlama, boşluk doldurma ve yazma etkinlikleri
Okuma Metni	-	-	Huysuz Eşek	Fıkra	-	Metni anlama ve görsel çizme etkinlikleri
	Göle Maya Çalmak	-	-	Fıkra	-	Ana metne bağlı etkinlikler

Tablo 4 incelendiğinde, 2. sınıf Türkçe kitaplarına alınan Nasreddin Hoca ile ilgili beş metinden dördünün fıkra türünde olduğu görülmektedir. Yine bu metinlerin çoğunlukla yardımcı metin olarak çalışma kitabında, çeşitli etkinliklere kaynaklık etme amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir.

Kitaba alınan “Düdük” adlı fıkra genellikle “Parayı Veren Düdüğü Çalar” adıyla bilinmektedir. Bu fıkra, bedelini ödemedi bir şeyi elde etmeye çalışmak konusu üzerinden karşılıksız beklentilere girilmemesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Bu durum, ilgili yaş grubundaki öğrencilere doğru davranış biçimini göstermesi bakımından bir değer aktarımını ortaya koymaktadır. Diğer bir fıkra olan “Huysuz Eşek”te *tellal* sözcüğü ile *altta kalmamak* deyimini; “Göle Maya Çalmak” fıkrasında ise *mayalamak*, *maya tutmak* fiillerinin kullanıldığı, bunlar yoluyla dil ve kültür aktarımının yapıldığı görülmektedir. Fıkraların kısa ve öz oluşları, dillerinin yalınlığı göz önünde bulundurulduğunda dil ve içerik açısından hedef kitlenin seviyesine uygun oldukları düşünülmektedir.

Sakaoğlu ve Alptekin (2009)’in hazırlamış oldukları liste incelendiğinde “Göle Maya Çalmak” fıkrasının mantık açısından hocaya ait olamayacağı bilgisine ulaşılmaktadır. Bununla birlikte “Huysuz Eşek” ve “Düdük” fıkraları araştırmacıların listelerine göre Nasreddin Hoca’ya ait olabilir. Türk halkının sevdiği ve çokça anlattığı bir fıkra olarak “Göle Maya Çalmak”, diğer adıyla “Ya Tutarsa” adlı fıkranın Türkçe kitaplarında yer

alması, öğretmenlere büyük bir görev yüklemektedir. Bu fıkranın işlendiği derslerde öğretmenler, Nasreddin Hoca'nın öğrenciler tarafından budala bir karakter olarak algılanmaması için gerekli bilgilendirmeyi yapmalıdır.

Aşağıda yer alan Tablo 5'te, 3. sınıf Türkçe kitaplarında bulunan Nasreddin Hoca ile ilgili metinler sunulmuştur.

Tablo 5: 3. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
3. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Nasrettin Hoca	ÖZGÜN	2011-2016
3. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Kuyuya Düşen Ay	ÖZGÜN	2011-2016
3. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Yıldızla Isınmış	MEB	2014-
3. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Kabak	MEB	2014-
3. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Tarifi Bende	MEB	2014-
3. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Nasrettin Hoca	ÖZGÜN	2011-2016
3. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Kuyuya Düşen Ay	ÖZGÜN	2011-2016

3. Sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları incelendiğinde, her iki yayınevi tarafından Nasreddin Hoca ve fıkralarına yer verildiği görülmektedir. Ders kitaplarında yer alan fıkralardan biri manzum bir eser özelliği taşımaktadır, diğer fıkra ise hoca ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir metinde yer almaktadır. Bu seviyede 1 ve 2. sınıf Türkçe kitaplarından farklı olarak öğrencilerden kitaptaki görsele bakarak ilgili fıkrayı kendi cümleleriyle yazması beklenmektedir. Metinlerin türü ve kitaplarda hangi amaçlarla kullanıldığı Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: 3. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	-	-	-	-	-	-
Okuma Metni	Nasrettin Hoca	Hiç	-	Bilgilendirici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	-	-	Kuyuya Düşen Ay	Fıkra	-	Görselden hareketle yazma etkinliği
	Yıldızla Isınmış	-	-	Fıkra	-	Ana metne bağlı etkinlikler
	-	-	Kabak	Fıkra	-	Görselden hareketle yazma etkinliği
	-	-	Tarifi Bende	Fıkra	-	Tema değerlendirme etkinliği

Tablo 6'ya bakıldığında 3. sınıf Türkçe kitaplarında Nasrettin Hoca ile ilgili dinleme metnine yer verilmediği görülmektedir. Tabloda okuma metni olarak gösterilen “Kuyuya Düşen Ay” ile “Kabak” fıkralarının esasen öğrencilerin görsellerden hareketle yazmaları beklenen metinler olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Etkinlik sonunda bu fıkraların öğretmen tarafından kontrol edilip düzeltilerek birer metne dönüşeceği düşünüldüğünden okuma metni olarak değerlendirilmişlerdir.

Kitaplara alınan altı metinden beşinin fıkra türünde olduğu belirlenmiştir. Üç metin çalışma kitaplarında yardımcı metin olarak, iki metin ders kitaplarında ana metin olarak, bir metin de ana metin içinde bir bölüm olarak yer almaktadır. Bilgilendirici metin olarak “Nasrettin Hoca” metni, önceki sınıf seviyelerinden farklı olarak hoca ile ilgili daha detaylı bilgileri barındırmakta ve metnin içinde bir de fıkraya yer verilmektedir. Metinde kullanılan *bilge*, *bilgin*, *kadı* gibi sözcüklerin yanında hocanın kadı olarak kıvrak zekâsıyla çözdüğü bir davanın konu edildiği “Hiç” fıkrası dil ve kültür aktarımı açısından önemli görülmektedir. “Tarifi Bende” adlı fıkrada ise *çaylak* sözcüğünün kullanıldığı, fıkranın kısa ve anlaşılması kolay, güldürücü bir metin olduğu dikkat çekmektedir. Fıkralar sade anlatımları ve içerikleri açısından 3. sınıf öğrencilerinin düzeyine uygun görülmektedir. Bununla birlikte “Yıldızla Isınmış” adlı manzum fıkrada *ziyafet*, *ayaz*, *şafak*, *tertip*, *takat*, *kapısına damlamak*, *sökün etmek* ifadelerinin yanında *bahse tutuşmak*, *dişini turnağına takmak*, *karnı zil çalmak* ve *balık kavağa çıkınca* deyimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Fıkranın bilinmeyen kelime ve kalıp ifade yoğunluğu bakımından hedef kitlenin seviyesinin üzerinde olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Orhan Veli'nin 100 Temel Eser listesindeki Nasrettin Hoca Hikâyeleri adlı eserinden alınan bu fıkranın Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edildiği sınıf düzeyi 5-8. sınıflardır. Yine Kurgan (1968: s. 496)'ın “*Uzun olan ve anlatılması veya okunması çok zaman alan fıkralar Nasreddin Hoca kaynaklı olamaz.*” ölçütü dikkate alındığında oldukça uzun olan bu fıkranın hocaya aitlik durumunun da tartışmalı olduğunu söylemek mümkündür.

4. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan Nasreddin Hoca ile ilgili metinler, Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: 4. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
4. Sınıf	Ders Kitabı- Çalışma Kitabı	-	-	CEM	2011-2016
4. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Gözlük Takan Yıldızlar	MEB	2014-
4. Sınıf	Çalışma Kitabı	Birey ve Toplum	Doğuran Kazan	MEB	2014-

4. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Parayı Veren Dündüğü Çalar	MEB	2014-
4. Sınıf	Ders Kitabı- Çalışma Kitabı	-	-	ENGİN	2012-2017

4. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları incelendiğinde, bu seviyede kullanılan üç yayınevinden ikisinde ne Nasreddin Hoca'ya ne de fıkralarına yer verildiği göze çarpmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ders kitabında bir ve çalışma kitabında iki metin Nasreddin Hoca ile ilgilidir. Ders kitabındaki “Gözlük Takan Yıldızlar” adlı metin, Nasreddin Hoca'nın “Parayı Veren Dündüğü Çalar” fıkrasının farklı bir biçimde anlatıldığı bir masal olarak dikkat çekmektedir. 4. sınıf Türkçe kitaplarında bulunan Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerin tür ve amaçlarına göre sınıflandırılması tablo 8'de bulunmaktadır.

Tablo 8: 4. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	-	-	-	-	-	-
Okuma Metni	-	-	Gözlük Takan Yıldızlar	Masal	-	Serbest okuma metni
	-	-	Doğuran Kazan	Fıkra	-	Okuma etkinliği
	-	-	Parayı Veren Dündüğü Çalar	Fıkra	-	Noktalama işaretleri etkinliği

Tablo 8'e bakıldığında 4. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan metinlerin yardımcı metin olarak kullanıldıkları ve tamamının okuma metni olduğu görülmektedir. “Parayı Veren Dündüğü Çalar” adlı fıkranın noktalama işaretlerinin öğretiminde kullanıldığı dikkat çekmektedir.

“Parayı Veren Dündüğü Çalar” fıkrasının bedelini ödmeden bir şeye sahip olunamayacağı konusunu işleyerek öğrencileri doğru davranışta bulunmaya yönlendirdiğini, bu yönüyle de değer aktarımı açısından önemli olduğu daha önce ifade edilmişti. Yine “Kazan Doğurdu” fıkrasında da komşuluk ilişkilerine ve ödünç alma/verme yoluyla kişiler arası yardımlaşmaya vurgu yapılması değer aktarımı açısından önemli görülmektedir. Ancak Sakaoğlu ve Alptekin (2009)'in listelerine göre bu fıkra mantık olarak Nasreddin Hoca'yla örtüşmemektedir. Hoca fıkrada

komşusuna ders vermek isterken yalan söylemekte ve sahtekârlık yapmaktadır. Bu bakımdan, fıkrayı işleyen öğretmenin hocayı yanlış tanıtmama noktasında dikkatli olması ve metnin iletisinin farklı olduğunu öğrencilerine hissettirmesi gerekmektedir. Yine ders kitabı hazırlayanların da kitaplarına seçtikleri fıkraların öğrenciler tarafından nasıl algılanabileceğini hesaba katarak seçimlerini gözden geçirmeleri daha doğru olacaktır.

Nasreddin Hoca fıkralarının hangisinin hangi hedef kitleye daha uygun düşeceğine karar verme noktasında bir sorun yaşandığı göze çarpmaktadır. 4. sınıf Türkçe kitabında bulunan “Parayı Veren Düdüğü Çalar” fıkrasının 1. sınıf Türkçe kitabında da yer aldığı bilinmektedir. Bu durumda seçilecek fıkraların hangi yaş grubuna daha uygun olacağı konusunda detaylı bir hazırlık yapmanın, Nasreddin Hoca’nın tanıtılması ve sevdirilmesinin öğrencileri sıkmadan ya da zorlamadan gerçekleşmesinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 9’da, 5. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan Nasreddin Hoca ile ilgili metinler sunulmuştur.

Tablo 9: 5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
5. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Söyleşerek Öğrenme	FCM	2012-2017
5. Sınıf	Ders Kitabı	Değerlerimiz	Nasrettin Hoca’nın Köyünde	FCM	2012-2017
5. Sınıf	Ders Kitabı- Çalışma Kitabı	-	-	MEB	2014-
5. Sınıf	Çalışma Kitabı	Değerlerimiz	Sen de Haklısın	CEM	2013-2018

5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerin tamamı “Değerler” temasında yer almaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları’na ait ders ve çalışma kitaplarında Nasreddin Hoca’ya ilişkin metinlere yer verilmediği görülmektedir. Diğer yayınevlerinin birinde farklı türdeki bir metinde Nasreddin Hoca’nın “Dostlar Alışverişte Görsün” fıkrasına, bir diğerinin çalışma kitabında ise “Sen de Haklısın” fıkrasına yer verildiği belirlenmiştir. Tablo 10’da, 5. sınıf Türkçe kitaplarında bulunan Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerin tür ve amaçlarına göre sınıflandırılması yer almaktadır.

Tablo 10: 5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	-	-	-	-	-	-
Okuma Metni	Söyleşerek Öğrenme	Dostlar Alışverişte Görsün	-	Bilgilendirici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	-	-	Nasrettin Hoca'nın Köyünde	Bilgilendirici metin	-	Serbest okuma metni
	-	-	Sen de Haklısın	Fıkra	-	Noktalama işaretleri etkinliği

Tablo 10'a bakıldığında 5. sınıf Türkçe kitaplarında Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerin tamamının okuma metni olduğu, bunların ders işlenişinde kullanılan ana metinler olarak değil ana metin içinde bir bölüm ya da yardımcı metinler şeklinde yer aldığı görülmektedir. “Nasrettin Hoca'nın Köyünde” adlı bilgilendirici metnin 1. sınıf Türkçe kitabında da yer aldığı dikkat çekmektedir. Ancak 5. sınıf Türkçe kitabında yer alan metinde anlatım ve kelime kullanımı açısından farklılıklar olduğu görülmektedir. Metinde Nasrettin Hoca'nın tanıtılmasının yanında *kaide*, *peyke*, *medrese*, *türbe* gibi kelimeler kullanılmaktadır. Bu durum metnin öğrencilerin seviyesine uygun olacak şekilde düzeltilmiş olduğunu, içerik ve anlatım yoluyla dil ve kültür aktarımı yapıldığını göstermektedir. Yine “Sen de Haklısın” adlı fıkrada da *nalıncı keseri gibi kendine yontmak* deyiminin kullanıldığı görülmektedir.

Kitaplarda yer alan “Dostlar Alışverişte Görsün” ve “Sen de Haklısın” adlı fıkraların Sakaoglu ve Alptekin (2009)'in listelerine göre mantık açısından Nasreddin Hoca'ya ait olamayacak fıkralar olduğu belirlenmiştir. Fıkraların içeriklerine bakıldığında hocanın ahmak ve şaşkın bir karakter olarak gösterildiği dikkat çekmektedir. Öğrencileri eğlendirecek ve onlara olumlu bir ileti sunacak özelliğe sahip olmayan bu fıkraların bu açıdan hedef kitlenin düzeyine uygun düşmeyeceği düşünülmektedir.

Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerin 6. sınıf Türkçe kitaplarındaki dağılımını gösteren Tablo 11 aşağıda sunulmuştur.

Tablo 11: 6. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
6. Sınıf	Ders Kitabı	Okuma Kültürü	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	MEB	2014-
6. Sınıf	Ders Kitabı	Duygular	Nasrettin Hoca	MEB	2014-

6. Sınıf	Ders Kitabı	Okuma Kültürü	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	MEB	2015-
6. Sınıf	Ders Kitabı	Duygular	Nasrettin Hoca	MEB	2015-
6. Sınıf	Ders Kitabı	Okuma Kültürü	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	ÖĞÜN	2013-2018

6. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları incelendiğinde, “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metinde Nasreddin Hoca’nın “Eşeğe Ters Binmek” fıkrasının değiştirilerek aktarıldığı; diğer yayınevinde ise tiyatro türündeki “Nasreddin Hoca” adlı metinde birçok Nasreddin Hoca fıkrasına yer verildiği görülmektedir. 6. sınıf Türkçe kitaplarında bulunan Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerin tür ve amaçlarına göre sınıflandırılması Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12: 6. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	-	-	-	-	-	-
Okuma Metni	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması Nasrettin Hoca	Eşeğe Ters Binmek	-	Öyküleyici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	İçinde Ben de Vardım	-	Tiyatro	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	Eşeğe mi İnanıyorsun?	-	Tiyatro	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	Bana Görünme de Kime Görünürsen Görün	-	Tiyatro	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	İpe Un Sermek	-	Tiyatro	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	Kazan Doğurdu	-	Tiyatro	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	Gençliğini de Bilirim	-	Tiyatro	Fıkra	Ana metne bağlı

Nasrettin Hoca	Bindiği Dalı Kesmek	-	Tiyatro	Fıkra	etkinlikler Ana metne bağlı etkinlikler
-------------------	------------------------	---	---------	-------	---

Tablo 12'ye bakıldığında, incelenen 6. sınıf Türkçe kitaplarında toplam sekiz fıkraya yer verildiği görülmektedir. Bu fıkralardan tamamı okuma metnidir ve yedisi “Nasrettin Hoca” adlı tiyatro metninde geçmektedir. Nasreddin Hoca fıkralarının bir tiyatro metni içerisinde bolca kullanılarak işlenmesi ilk bakışta olumlu bir durum olarak görülebilmektedir. Ancak bu fıkraların uç uca eklenerek sadece güldürücü bir metin oluşturma çabası, bu fıkraların barındırdığı iletilerin okuyucuya aktarılmasına engel olmaktadır. Bu durum, ilgili fıkraların ve dolayısıyla bu fıkralarda geçen dil ve kültür öğeleri ile değerlerin aktarımı açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Metinde geçen fıkralar içerik ve iletiler açısından hedef kitlenin seviyesine uygun düşecek fıkralar olarak görülseler de bunların işleniş şeklinin uygunsuz olduğu düşünülmektedir.

6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan fıkraların Nasreddin Hoca'ya ait olma durumları dikkate alındığında “Eşeğe Ters Binmek”, “İçinde Ben de Vardım” ile “Kazan Doğurdu” adlı fıkraların mantık açısından Nasreddin Hoca'ya uymayan, tartışmalı fıkralar oldukları görülmektedir (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009). Bu fıkraların Türkçe kitaplarında, geçmişten günümüze çokça tercih edildiğini söylemek mümkündür. Sakaoğlu ve Alptekin (2009)'in tespitlerinden hareketle bu fıkraların Türkçe kitaplarına alınmamasının daha uygun olacağı düşünülmektedir. Zira Nasreddin Hoca'ya ait başka birçok fıkra bulunmaktadır. Adı geçen fıkralar, kitaplara alındıklarında ise öğrencilerin Nasreddin Hoca'yı yanlış anlama ve algılamalarının önüne geçecek birtakım tedbirleri almak hiç şüphesiz Türkçe öğretmenlerine düşmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 13, Nasreddin Hoca ile ilgili metinlerin 7. sınıf Türkçe kitaplarındaki dağılımını göstermektedir.

Tablo 13: 7. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
7. Sınıf	Ders Kitabı	Millî Kültür	Nasrettin Hoca	CEM	2011-2016
7. Sınıf	Ders Kitabı- Çalışma Kitabı	-	-	MEB	2014-
7. Sınıf	Ders Kitabı- Çalışma Kitabı	-	-	MEB	2015-
7. Sınıf	Ders Kitabı- Çalışma Kitabı	-	-	MERAM	2013-2018

Üç farklı yayınevinin hazırladığı 7. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları incelendiğinde sadece bir yayınevinde “Nasrettin Hoca” adlı bir okuma metninin yer aldığı, bu metinde de hocanın birden çok fıkrasına yer

verildiği görülmektedir. Aşağıda yer alan Tablo 14’te, Nasreddin Hoca ile ilgili bu fıkralar amaçlarına göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 14: 7. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	-	-	-	-	-	-
Okuma Metni	Nasrettin Hoca	Düşmeseydim de İncektim	-	Öyküleyici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	İçinde Ben de Vardım	-	Öyküleyici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	Kazan Doğurdu	-	Öyküleyici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	Eşeğe mi İnandin?	-	Öyküleyici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
	Nasrettin Hoca	Eşeğin Değeri	-	Öyküleyici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler

İncelenen 7. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan tek bir metinde beş fıkra bulunmaktadır. Bu metinde Nasreddin Hoca kendisini tanıtmakta, kendisini tanıtırken başından geçen güldürücü olayları anlatmaktadır. Hocanın başından geçen bu olaylar ise hepimizin bildiği ve ona atfettiğimiz fıkralardır. Yine ana metin içinde birer bölüm olarak ele alınan bu fıkralar; Nasreddin Hoca’nın ders verici, birçoğu bizler için önemli iletiler barındıran metinlerin hedefine ulaşamadığını düşündürmektedir. Zira metindeki fıkralar uç uca eklenerek okuyucuya aktarılmaktadır. Metin hocayı tanıtmayı, dönemin sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgiler içermesi açısından önemli görülmele birlikte içeriğin sunuluş şekli açısından öğrencilere katkısının sınırlı olacağı düşünülmektedir.

“Nasrettin Hoca” adlı metinde yer alan fıkraların Nasreddin Hoca’ya ait olma durumları incelendiğinde, mantık açısından Nasreddin Hoca’ya ait olmadığı daha önce ifade edilen “Kazan Doğurdu” (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009) fıkrasının burada da kullanıldığı görülmektedir. Yine daha önce ifade edildiği gibi farklı sınıf düzeylerinde aynı fıkraların tercih edilmesinin bu fıkraların seviyelendirilmesinde yeterli özenin gösterilmediği düşüncesini akla getirmektedir.

8. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan Nasreddin Hoca ile ilgili metinler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 15: 8. Sınıf Türkçe Kitaplarında Nasreddin Hoca

Sınıf	Kitap Türü	Tema	Metin Adı	Yayınevi	Yılı
8. Sınıf	Ders Kitabı	Toplum Hayatı	Halkın Ağzı Torba Değil ki Büzesin	YILDIRIM	2012-2017
8. Sınıf	Ders Kitabı	Zaman ve Mekân	Yaşadığımız Günlerin Hesabı	YILDIRIM	2012-2017
8. Sınıf	Çalışma Kitabı	Toplum Hayatı	Trafik Cezası	YILDIRIM	2012-2017
8. Sınıf	Çalışma Kitabı	Okuma Kültürü	Söz Bir Allah Bir	YILDIRIM	2012-2017
8. Sınıf	Çalışma Kitabı	Okuma Kültürü	Benim Eşğim Okuma Bilir	YILDIRIM	2012-2017
8. Sınıf	Ders Kitabı	Kişisel Gelişim	Empati İle Yaşamak	MEB	2014-
8. Sınıf	Ders Kitabı	Kişisel Gelişim	Empati İle Yaşamak	MEB	2015-
8. Sınıf	Ders Kitabı	Millî Kültür	Hoca Nasrettin'in Romanı	EVREN	2014-2019

8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarının yine üç farklı yayınevi tarafından hazırlandığı görülmektedir. Nasreddin Hoca fıkralarının bu seviyede çoğunlukla başka metinlerin içinde, metindeki düşüncüyü geliştirmek amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışma kitaplarında yer alan Nasreddin Hoca fıkralarının ise yazım ve noktalama etkinliklerinde birer araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu metinler, tür ve amaçlarına göre sınıflandırılmış ve tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16: 8. Sınıf Türkçe Kitaplarında Tür ve Amaçlarına Göre Nasreddin Hoca Metinleri

	Ana Metin	Ana Metin İçinde Bölüm	Yardımcı Metin	Metin Türü		Kullanılma Amacı
				Ana/Yardımcı Metin Türü	Ana/Yardımcı Metin İçinde Bölüm Türü	
Dinleme Metni	-	-	-	-	-	-
Okuma Metni	Halkın Ağzı Torba Değil ki Büzesin	Halkın Ağzı Torba Değil ki Büzesin	-	Bilgilendirici metin	Fıkra	Serbest Okuma Metni
	Halkın Ağzı Torba Değil ki Büzesin	Peşinen Söyleyin	-	Bilgilendirici metin	Fıkra	Serbest Okuma Metni
	Halkın Ağzı Torba Değil ki Büzesin	Sana Ne	-	Bilgilendirici metin	Fıkra	Serbest Okuma Metni

Yaşadığımız Günlerin Hesabı	Eskimiş Aylar	-	Bilgilendirici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
-	-	Trafik Cezası	Fıkra	-	Yazım yanlışları ile ilgili etkinlik
-	-	Söz Bir Allah Bir	Fıkra	-	Noktalama işaretleri ile ilgili etkinlik
-	-	Benim Eşeğim Okuma Bilir	Fıkra	-	Noktalama işaretleri ile ilgili etkinlik
Empati İle Yaşamak	Eşekten Düşmüş Birini Bulun	-	Bilgilendirici metin	Fıkra	Ana metne bağlı etkinlikler
Nasrettin Hoca'nın Romanı	-	-	Bilgilendirici metin	-	Ana metne bağlı etkinlikler

Tablo 16'ya bakıldığında, 8. sınıf Türkçe kitaplarında fıkraların ana metin olarak kullanılmadığı ve tüm metinlerin okuma metni olduğu görülmektedir. “Halkın Ağzı Torba Değil ki Büzesin” adlı metinde Nasreddin Hoca'nın aynı adlı fıkrasıyla birlikte “Peşinen Söyleyin” ve “Sana Ne” fıkralarına yer verildiği görülmektedir. Bu metinde insanların başkalarının işlerine karışmaları eleştirilmekte ve bu fikir Nasreddin Hoca'nın adı geçen fıkralarıyla desteklenmektedir. Bu metin, millî ve toplumu ilgilendiren meseleler dışında başkalarının işine karışmamak gerektiğini öğütlemektedir. Hocanın fıkraları, başkalarının işine karışmamanın önemi ile ilgili iletiler taşımakta ve bu özellikleriyle önemli bir değer aktarımında rol oynamaktadır. Bu fıkraların içerdikleri iletiler yönünden hedef kitlenin seviyesine uygun oldukları düşünülmektedir. Ayrıca bunlar, Sakaoğlu ve Alptekin (2009)'in listelerine göre Nasreddin Hoca'ya ait olduğu ifade edilen fıkralardır.

İncelenen 8. sınıf Türkçe kitaplarından birinde Nasreddin Hoca fıkralarının yazım yanlışları ve noktalama işaretleri ile ilgili etkinliklerde kullanılan yardımcı metinler olduğu belirlenmiştir. Bu metinler arasında “Trafik Cezası” adlı fıkra günümüze uyarlanmış, hocanın şehir trafiğinde eşeğiyle yolculuk yaptığı bir metin olarak dikkat çekmektedir. İlgili fıkra trafik kurallarına uymanın önemi ile ilgili bir ileti taşımaktadır ancak bu iletinin Nasreddin Hoca ve onun eşeği üzerinden verilmesinin nasıl bir katkı sağlayacağı anlaşılamamaktadır.

3. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ders kitaplarında metin seçimi ve işleniş süreci, öğrencilerin eğitimsel gelişimi açısından çok önemli bir konudur. Fıkra da öğrencilerin dil ve yaratıcı düşünme açısından gelişimlerinde kullanılacak önemli metin

türlerindedir. Baki ve Karakuş yaptıkları çalışmada, Türkçe eğitiminde kaynak metin olarak fıkra türünün işlevlerini; eğitici olmak, öğretici olmak, düşündürücü olmak, kültür aktarıcısı olmak, gelenek aktarıcısı olmak, farklılıkları gösterici olmak ve psikolojik açıdan rahatlatıcı olmak başlıkları altında incelemektedirler (2014, s. 790-797). Nasreddin Hoca fıkraları; söz varlığı, kültür aktarımı ve değerler eğitimi açısından bu türün en güzel örneklerini sunmaktadır. Bu çalışmada millî kültürümüzde çok özel bir yere sahip olan Nasreddin Hoca fıkralarının Türkçe ders kitaplarında kullanılma durumları çeşitli açılardan ele alınmıştır.

İki farklı yayınevinden çıkmış 1. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında toplamda 3 Nasreddin Hoca fıkrasına; üç farklı yayınevine ait 2. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında toplamda 4; iki farklı yayınevinden olan 3. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında 5; 4. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarının hazırlandığı bir yayınevinde Nasreddin Hoca ile ilgili hiçbir metne rastlanmazken diğer yayınevinde ise 2 fıkraya yer verilmiştir. 5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarının hazırlandığı üç yayınevinin birinde Nasreddin Hoca ile ilgili herhangi bir metne rastlanmazken diğer yayınevlerinde toplamda 2 fıkraya yer verilmiş; iki farklı yayınevinin hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında 8 Nasreddin Hoca fıkrasına yer verilmiştir. Üç farklı yayınevinin hazırladığı 7. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında bir yayınevinde Nasreddin Hoca ile ilgili sadece bir metin içinde 5 fıkraya yer verilmiştir. Üç farklı yayınevinden çıkmış 8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında ise Nasreddin Hoca ile ilgili 5 fıkraya yer verildiği tespit edilmiştir. İncelenen ders kitaplarında Nasreddin Hoca fıkralarının çoğunlukla ana metin içinde bir bölüm ya da yardımcı metin olarak kullanıldığı görülmektedir. Ders kitaplarındaki fıkraların büyük bir kısmı dramatize edilerek, masallaştırılarak ya da metnin içinde düşüncüyü geliştirmek amacıyla kullanılmıştır. Çalışma kitabındaki fıkralar da çeşitli yazma, görsel çizme, noktalama işaretlerinin kullanımı ve metin tamamlama gibi etkinliklere kaynaklık etmektedir.

Çalışmada taranan 1-8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında gerek ana metin ve yardımcı metin içerisinde bir bölüm olarak gerekse ana metin veya yardımcı metin olarak verilen toplam Nasreddin Hoca fıkrası sayısı 37'dir. Kitaplarda kullanılan bu 37 fıkranın 29 farklı fıkra olduğu belirlenmiştir. Bu sayının Nasreddin Hoca ve fıkralarının öğrencilere tanıtılması noktasında yeterli olabileceği düşünülmektedir. Ancak hocanın fıkralarının Türkçe kitaplarında kullanılma amaçları dikkate alındığında, bu fıkralardaki iletilerin, kültürel unsur ve değerlerin öğrencilere kavratılması konusunda yeterli olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır. Zira çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında, Nasreddin Hoca fıkralarının Türkçe ders kitaplarında dört temel dil becerisine yönelik etkinliklere, kelime bilgisi çalışmalarına ya da dil bilgisi öğretimine kaynaklık edecek ana metinler olarak pek tercih edilmediği görülmektedir. Fıkraların ana metinler içinde

birer bölüm ya da çalışma kitabında çoğunlukla noktalama işaretlerinin öğretiminde kullanılması, onları amaç olmaktan çıkarıp birer araç hâline getirmektedir. Bu bakımdan Nasreddin Hoca fıkralarının dil, kültür ve değer aktarımı amacıyla kullanılan ana metinler olarak daha fazla tercih edilmesinin Türkçe eğitime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Fıkra, kolay, eğlenceli, eğitici ve etkili bir şekilde eğitimde kullanılabilir bir metin türüdür. Genelde fıkraların özelde ise Nasreddin Hoca fıkralarının ders kitaplarında kullanılmak üzere seçilmesi, seviyelendirilmesi, sınıf içinde kullanılabilir hâle getirilmesi, bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin Türkçe Dersi Öğretim Programı (Millî Eğitim Bakanlığı, 2017, s. 21)'na uygun olarak başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamıştır. Ancak Türkçe ders ve çalışma kitaplarına alınan bazı Nasreddin Hoca fıkralarının seçiminde sınıf düzeylerine pek de dikkat edilmediği göze çarpmaktadır. Örneğin 1. sınıf Türkçe kitabında yer alan “Parayı Veren Düdüğü Çalar” adlı fıkra bir başka yayınevinden çıkan 4. sınıf Türkçe kitabında da yer almaktadır. Yine 1. sınıf Türkçe kitabında yer verilen “Zaten İncektim” adlı fıkra farklı yayınevine ait 7. sınıf Türkçe kitabında da yer verilmektedir. Bu durum Nasreddin Hoca fıkralarının herhangi bir ölçüt göz önünde bulundurulmaksızın bu kitaplara alındığı düşüncesini oluşturmaktadır. “Zaten İncektim” adlı fıkranın içerik ve iletiler açısından 1. sınıf öğrencilerine mi yoksa 7. sınıf öğrencilerine mi uygun olduğunu sorgulamak gerekmektedir.

Nasreddin Hoca'ya atfedilen fıkraların gerçekten hocaya ait olup olmadığına ilişkin tartışmalar, giriş bölümünde dile getirilmiştir. Türkçe ders ve çalışma kitaplarında yer alan Nasreddin Hoca fıkraları, Kurgan (1968) ile Sakaoglu ve Alptekin (2009)'in ölçütleri temel alınarak değerlendirildiğinde Eşeğe Ters Binmek, Dostlar Alışverişte Görsün, Ya Tutarsa, Kazan Doğurdu, Kuyuya Düşen Ay, Sen de Haklısın, İçinde Ben de Vardım adlı fıkraların tartışmalı olduğu görülmektedir. Duran (2012)'in 5. sınıf öğrencilerine yönelik yaptığı çalışma bu fıkraların bazılarının neden tartışmaya konu olabileceğini, fıkraların ders kitaplarına alınmasında seviyelendirmenin önemini gözler önüne sermektedir. Duran'ın çalışmasında elde ettiği verilere göre 5. sınıf öğrencileri Nasreddin Hoca'yı daha çok ders kitaplarından öğrendiklerini, en iyi bildikleri fıkraların “Parayı Veren Düdüğü Çalar, Kazan Doğurdu ve Ya Tutarsa” adlı fıkralar olduğunu ifade etmişlerdir. Nasreddin Hoca'yı “komik, eşeğe ters binen, hazırcı ve bilgili” biri olarak görmenin yanında çok sayıda öğrencinin onu “yalancı ve hilekâr” biri olarak nitelendirdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada yer alan öğrencilerin yarısından fazlasının Nasreddin Hoca fıkralarında verilmek istenen iletiyi algılamada “çok başarısız” veya “başarısız” oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Duran, 2012, s. 380-381). Yine Bulut ve Kuşdemir de yaptıkları çalışmada çocukların Nasreddin Hoca fıkralarını bir eğlence aracı

olarak gördüklerini, fıkralardan ders çıkarma noktasında yetersiz olduklarını ifade etmektedirler. Bu bakımdan çocuk eğitimi açısından oldukça önemli bir yere sahip olan Nasreddin Hoca fıkralarının kültür ve değer aktarımı ile eğitici özelliğinin ortaya çıkarılmasında eğitimcilere önemli görevler düşmektedir (2013, s. 109). Bu görevlerin başında belki de Türkçe ders kitaplarına alınacak Nasreddin Hoca fıkralarının seçimi ve bu fıkraların etkili bir biçimde işlenişi gelmektedir. Verilmek istenilen iletilerin öğrencilerin seviyesine uygun düşmemesi ya da Nasreddin Hoca'yı olumsuz özelliklere sahip bir kişilik olarak tanıtabilecek tartışmalı fıkraların Türkçe ders kitaplarına alınmamasının kültür aktarımı ve değerler eğitimi açısından daha olumlu bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkçe öğretiminde kullanılan fıkra türünün özellikle de Nasreddin Hoca fıkralarının yaratıcı düşünme açısından önemli olduğu (Temizkan, 2011) göz önünde bulundurulduğunda, Türkçe derslerinde bu fıkraların çokça kullanılmasının öğrencilerin Nasreddin Hoca'yı daha iyi tanımalarına olanak sağlayacağını ve hocanın iletilerinin gündelik hayata uygulanmasında etkili olabileceğini söylemek mümkündür. Sonuç olarak Nasreddin Hoca fıkralarının Türkçe ders kitaplarında kullanılması ile ilgili olarak şu öneriler sunulabilir:

1. İlkokul ve ortaokulun her kademesinde Türkçe ve diğer ders kitaplarına Nasreddin Hoca ile ilgili doğrudan fıkra özelliği taşıyan metinlere yer verilmelidir. Nasreddin Hoca fıkraları, çalışma kitaplarının yanında ders kitaplarına da alınmalı ve bu fıkralar ile ilgili okuma-anlama etkinlikleri artırılmalıdır.

2. Türkçe ders kitaplarında Nasreddin Hoca'nın herkesçe bilinen fıkralarının dışında farklı fıkralara da yer verilerek öğrencilere sunulacak iletiler ve bu iletilerde geçen değerler çeşitlendirilmelidir.

3. Türkçe ders kitaplarına seçilecek Nasreddin Hoca fıkralarının öğrencilerin sınıf düzeylerine göre seviyelendirilmesine; hedef kitlenin verilen iletileri anlayamayacağı ya da bir başka kitleye göre güçlük derecesi düşük olan fıkraların seçilmemesine özen gösterilmelidir.

4. Türkçe ders kitaplarına Nasreddin Hoca ile ilgili fıkraları seçme aşamasında bu fıkraların kültür ve değer aktarımındaki yeri, eğiticiliği ve öğrenciler üzerindeki etkileri ile ilgili kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmalıdır.

5. Nasreddin Hoca'ya atfedilen ancak yapılan çalışmalarda Nasreddin Hoca'ya ait olamayacağı ifade edilen, tartışma konusu olan fıkralar gözden geçirilmeli; hedef kitlenin zihinsel süreçleri dikkate alınarak bu fıkraları kitaplarda kullanmaktan mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.

6. Türkçe ders ve çalışma kitaplarına Nasreddin Hoca fıkraları seçilirken onun özelliklerini iyi yansıtan, millî kültür ve değerlerimizi doğru anlatan fıkraları seçilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aldı, M., Kaçalın, M., Günyüz, M., Özkan, M. A., Karataş, İ. H., Uncu, Ü., Duran, C. ve Gündoğdu, A. (2015). *İlköğretim Türkçe 5 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Cem.
- Aldı, M., Kaçalın, M., Günyüz, M., Özkan, M. A., Karataş, İ. H., Uncu, Ü., Duran, C. ve Gündoğdu, A. (2015). *İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı*. Ankara: Cem.
- Arhan, S. ve Coşkun, S. (2014). *İlköğretim Türkçe 2 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 1. kitap* (5. baskı). Ankara: MEB.
- Arhan, S. ve Coşkun, S. (2014). *İlköğretim Türkçe 2 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 2. kitap* (5. baskı). Ankara: MEB.
- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2014). *İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: MEB.
- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2014). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: MEB.
- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2015). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı (2. baskı)*. Ankara: MEB.
- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2015). *İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı (2. baskı)*. Ankara: MEB.
- Aydın G. ve Demirel, T. (2014). *İlköğretim Türkçe 3 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 1. kitap (5. baskı)*.
- Aydın G. ve Demirel, T. (2014). *İlköğretim Türkçe 3 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 2. kitap (5. baskı)*.
- Baki, Y. ve Karakuş, N. (2014). Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17), 785-812.
- Başar, S. ve Köken, S. Z. (2014). *İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Başar, S. ve Köken, S. Z. (2014). *İlköğretim Türkçe 5 öğrenci çalışma kitabı (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Batur, Z., Sır, A. N. ve Bek, H. (2012). Nasreddin Hoca Fıkralarında Değer Yargıları ve Eğitim. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 583-596.
- Bıyıklı, H. ve Öztaş, Y. (2013). *İlköğretim Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitabı 2: 1. Kitap*. Ankara: Doku.
- Bıyıklı, H. ve Öztaş, Y. (2013). *İlköğretim Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitabı 2: 2. Kitap*. Ankara: Doku.
- Bulut, P. ve Kuşdemir, Y. (2013). Çocuk gözüyle Nasreddin Hoca. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 101-112.
- Çağlayan, B. (2012). Arnavut ve Türk Kültürlerinin Ortak Değeri Olarak Nasreddin Hoca. Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı, Tiran, 25-26 Mayıs 2012, Bildiri Kitabı, 42-48.
- Dağlıoğlu, E. Ş. (2014). *İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı*. Ankara: Cem.
- Dağlıoğlu, E. Ş. (2014). *İlköğretim Türkçe 4 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Cem.
- Dağlıoğlu, E. Ş. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*. Ankara: Cem.
- Dağlıoğlu, E. Ş. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Cem.
- Dedebaşı, H. (2007). *Nasreddin Hoca Fıkralarının Eğitim Yönünden Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Değirmenci, G. ve Karafilik, F. (2014). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 1*. Ankara: Harf.
- Değirmenci, G. ve Karafilik, F. (2014). *İlköğretim Türkçe Okuma Yazma Öğreniyorum 1*. Ankara: Harf.

- Demir, E., Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A. ve Köksal, K. (2014). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-Öğrenci Çalışma Kitabı 3: 1. kitap*. Ankara: Özgün.
- Demir, E., Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A. ve Köksal, K. (2014). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-Öğrenci Çalışma Kitabı 3: 2. kitap*. Ankara: Özgün.
- Demir, E., Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A. ve Köksal, K. (2015). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-Öğrenci Çalışma Kitabı 3: 1. kitap*. Ankara: Özgün.
- Demir, E., Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A. ve Köksal, K. (2015). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-Öğrenci Çalışma Kitabı 3: 2. kitap*. Ankara: Özgün.
- Demir, E., Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A. ve Köksal, K. (2015). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-Öğrenci Çalışma Kitabı 3: 3. kitap*. Ankara: Özgün.
- Demiroğlu, R. ve Gökahmetoğlu, E. (2014). *İlköğretim Türkçe 1 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Demiroğlu, R. ve Gökahmetoğlu, E. (2014). *İlköğretim Türkçe 1 Okuma Yazma Öğreniyorum (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Duran, E. (2012). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Nasreddin Hoca Ve Keloğlan'a İlişkin Bilgi Ve Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 371-384.
- Göçmen, O. (1996). *Nasreddin Hoca (3. basım)*. İstanbul: Doyuran.
- Gültekin, İ. ve Pekdemir, A. Z. (2014). *İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Gültekin, İ. ve Pekdemir, A. Z. (2014). *İlköğretim Türkçe 4 Öğrenci Çalışma Kitabı (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Hengirmen, M., Öziş, N. ve Öngay, N. (2015). *İlköğretim Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı: 1. kitap*. Ankara: Engin.
- Hengirmen, M., Öziş, N. ve Öngay, N. (2015). *İlköğretim Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı: 2. kitap*. Ankara: Engin.
- Hengirmen, M., Öziş, N. ve Öngay, N. (2015). *İlköğretim Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı: 3. kitap*. Ankara: Engin.
- Kaplan, F. (2015). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*. Ankara: Özgün.
- Kaplan, F. (2015). *İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Özgün.
- Kaplan, Ş. ve Şen, G. Y. (2014). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: Yıldırım.
- Kaplan, Ş. ve Şen, G. Y. (2014). *İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Yıldırım.
- Karabıyık-Ün, F. (2014). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: Evren.
- Karabıyık-Ün, F. (2014). *İlköğretim Türkçe 8 Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Evren.
- Komisyon. (2014). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı (4. baskı)*. Ankara: MEB.
- Komisyon. (2014). *İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı (4. baskı)*. Ankara: MEB.
- Komisyon. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı (3. baskı)*. Ankara: MEB.
- Komisyon. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı (3. baskı)*. Ankara: MEB.
- Komisyon. (2015). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Komisyon. (2015). *İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı (5. baskı)*. Ankara: MEB.
- Komisyon. (2015). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı (4. baskı)*. Ankara: MEB.
- Komisyon. (2015). *İlköğretim Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı (4. baskı)*. Ankara: MEB.
- Kurgan, Ş. (1968). Nasrettin Hoca Fıkralarında Türk Halk Yaşayışının İzleri. *Türk Dili*, 19(207), 483-497.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Türkçe Dersi Öğretim Programı* (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB.
- Müftüoğlu, A. ve Bektaş, S. (2011). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 5. Sınıf*. İstanbul: FCM.
- Müftüoğlu, A. ve Bektaş, S. (2011). *İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 5. sınıf*. İstanbul: FCM.
- Özdemir, N. (2010). Mizah, Eleştirel Düşünce Ve Bilgelik: Nasreddin Hoca. *Millî Folklor*, 22(87), 27-40.
- Sakaoğlu, S. ve Alptekin, A. B. (2009). *Nasreddin Hoca*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Sarbay, A. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Çalışma kitabı*. İstanbul: Meram.
- Sarbay, A. (2014). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*. İstanbul: Meram.
- Sivri, İ. (1998). *Nasreddin Hoca: Fıkralarıyla Yaşam Öyküsü*. İstanbul: İnkılap.
- Şanlı, İ. (2009). Nasreddin Hoca Fıkralarında Kültürel Unsurlar. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 261-271.
- Tekşan, K. (2012). Türkçe Dersi Öğrenme Alanları Açısından Nasreddin Hoca Fıkralarının Kullanılabilirliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), s. 271-287.
- Temizkan, M. (2011). Türkçe öğretiminde yaratıcı düşünmeyi geliştirme bakımından Nasreddin Hoca fıkraları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 195-223.
- Temur, Ö. D. (2015). *İlköğretim Okuma Yazma Öğreniyorum Türkçe 1 Ders Kitabı: 1. kitap*. Ankara: Yıldırım.
- Temur, Ö. D. (2015). *İlköğretim Türkçe 1 Ders Ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 3. kitap*. Ankara: Yıldırım.
- Temur, Ö. D. (2015). *İlköğretim Türkçe 1 Okuma Yazma Öğreniyorum, Ders Ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 2. kitap*. Ankara: Yıldırım.
- Temur, Ö. D., Aksu, S., Aktaş, S. ve Aksu, D. (2015). *İlköğretim Türkçe 2. Sınıf Ders Ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 1. kitap*. Ankara: Gizem.
- Temur, Ö. D., Aksu, S., Aktaş, S. ve Aksu, D. (2015). *İlköğretim Türkçe 2. Sınıf Ders Ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 2. kitap*. Ankara: Gizem.
- Temur, Ö. D., Aksu, S., Aktaş, S. ve Aksu, D. (2015). *İlköğretim Türkçe 2.Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı: 3. kitap*. Ankara: Gizem.
- Tokmakçıoğlu, E. (2004). *Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca* (4. baskı). İstanbul: Geçit.
- Türkmen, S. (2008). Türkçenin Söz Varlığında Nasreddin Hoca'nın Yeri. *Karadeniz Araştırmaları*, 5(17), 153-159.